

**ФИЗИЧЕСКАТА И ПСИХИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА
ЧОВЕКА, РАЗГЛЕДАНИ ЧРЕЗ ФРАЗЕОЛОГИЧНИ ЕДИНИЦИ
В БЪЛГАРСКИЯ И НЕМСКИЯ ЕЗИК
С ОНИМЕН КОМПОНЕНТ В СЪСТАВА СИ**

Христина Вихрогонова
Пловдивски университет „Паусий Хилендарски“

**PHYSICAL AND MENTAL ACTIVITIES OF THE HUMAN,
PRESENTED THROUGH PHRASEOLOGICAL UNITS IN
BULGARIAN AND GERMAN LANGUAGE USING ONYM
COMPONENT IN ITS CONTENT**

Hristina Vihrogonova
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

The present article aims at classifying certain phraseological units in Bulgarian and German languages in which the basic lexical component is a definite onym with biblical, mythological, literary or colloquial character and also to point out their features considering all other phraseological units in the Word stock. The article is closely connected with views concerning the interconnection between language and thought. Different physical and mental events which are typical for the languages of both nations have been viewed, with the idea of emphasizing the world view and mentality of the given socium.

Key words: onym, phraseme, physical characteristics, mental characteristics, comparison, proverb, lexical composition

Фразеологичните единици с онимен компонент представляват голяма част от лексикалното богатство на езиците. Това е така, тъй като мотивите за тяхното възникване се свързват с някаква определена ситуация или случка с фикционален или реален характер, която се отнася до определено лице, божество, герой, топос или събитие. Разглеждайки онимните фразеологизми, откриваме голяма част от тях, която се свързва непосредствено с общуването между хората, с тяхната може би най-важна психическа дейност – способността да комуникират. В стремежа си да придаде повече оригиналност и пъстрота на

езика си, човек си служи с различни фразеологизми, голяма част от които произлизат от Античността, от произведенията на известни автори или имат библиейски характер. Служейки си с такъв род словесност, говорещият или пишещият придава на речта си оригиналност, демонстрира ерудираност, шегува се или изостря тона си. В зависимост от неговата интенция речта може да бъде украсена, облечена в образи или просто звучаща по-грубо. Някои от тези изрази са широко популярни, например изразът *Murphys Gesetz* (*закон на Мърфи*), други са характерни само за конкретни езици или пък са остарели и се употребяват от малка част носители на даден език. В по-голямата си част фразеологичните единици с онимен компонент придават на човешката реч различна стилистична отсянка. Те се отнасят предимно към най-важната психическа дейност на човека – говоренето.

Една част от изследваните единици бихме могли да отнесем към външността на човека, а друга част обрисова психическия облик на отделната личност. Сред фразеологичните единици с онимен компонент се откриват и такива, които придават шеговит тон и са носители на пейоративност, а други имат по-естетически характер и се свързват с високия регистър на езика. Общото между тях е, че се отнасят към речта и открояват когнитивните способности на своите носители. Присъствието на определен онимен компонент засилва езиковата образност, тъй като често определеното име се свързва с някаква конкретна личност, митичен герой, топоним или историческо събитие. В някои фразеологични единици имената са измислени, имат народен произход и не е известно откъде водят началото си. Пример за такъв фразеологизъм е *Гела, Мара и камшик Тодора*. При други обратно – етимологията е прозрачна. Голяма част от фразеологичните единици, особено в немския език, имат библиейски произход или пък са дошли от Античността. Друга част води началото си от произведенията на известни писатели и героите от тяхното творчество. Към онимните фразеологизми ще отнесем както тези, които имат в състава си лични имена, така и тези, в чийто състав присъстват имената на празници, вещи, дни от седмицата, исторически събития, географски названия. В предложената класификация се взети предвид дяловете на ономастиката, към които се отнасят отделните оними, а именно антропонимията, хрононимията, хрематонимията, теонимията и топонимията. Отделните имена, назоваващи обекти от историята, ще отнесем към хрононимията, както и имената на отделни народни празници и обичаи, които също са част от историята на един народ. Ако трябва да класифицираме фразеологичните единици с онимен компонент, бихме

могли да ги разделим на три големи групи, които подлежат на по-нататъшно диференциране.

А. Първата голяма група обхваща онимни фразеологизми, отнасящи се до физическата дейност на човека, респективно неговите физически качества или прояви, както и неговата външност.

Тук се включват изрази в българския, някои от които имат максимално точен или близък преводен еквивалент в немски език. Тези изрази, които нямат преводни еквиваленти, ще се опитаме да преведем приблизително точно. Прави впечатление, че онимните фразеологизми в българския език в по-голямата си част са остарели, но въпреки своята архаичност една част от тях са запазили своята употреба и днес. Онимните фразеологизми от тази група могат да се разделят на следните подгрупи:

1. Отнасящи се до човешката външност, например: *Пременил се Илия, погледнал се – пак в тия*. Въпреки че на пръв поглед коментира човешката външност, тази поговорка може да се тълкува като неспособност на човека да се промени по една или друга причина. Поговорката *Всичко си има Рада, току си няма шарена забрадка* се отнася към външността, белязана от бедност, недоимък. Други паремии с ограничена употреба са: *Не е Тодора за пред хора; Всеки ден Мара гиздава, на свет ден – гнидава*. В немския език до човешката външност се отнасят следните фразеологизми: *wie Graf Koks angezogen sein* – ‘издокарал се е като граф Кокс’. Този израз се използва в региона на Берлин. Други фразеологизми, отнасящи се до човешката външност, са: *im Adamskostüm* – *в Адамово облекло*, *im Evaskostüm* – *в Евино облекло*; *Hans Affe* за ‘конте’. Една част от онимните фразеологизми в немския коментират човешката възраст: *alt wie Methusalem* – *стар като Метусалем* (името е на библейския Метусалем, достигнал 969-годишна възраст).

2. Примери, отнасящи се до произхода, потеклото на човека: *mit Alsterwasser getauft sein; mit Spreewasser getauft sein* – ‘коренен жител на Хамбург съм; коренен жител на Берлин съм’ (по имената на езерото Алстер в Хамбург и на река Шпрее в Берлин).

3. За проява на сръчност срещаме фразеологизма *Hans Taps*, а в български – паремията *Недей учи Варвара как се прави понара*, както и ироничните названия *майстор Грюю* и *майстор Гуго*, които имат остарял характер. По-често се използва изразът *майстор Тричко* за несръчен човек.

4. Умората като физическо състояние е отразена в примера *erschossen sein wie Robert Blum – каннал съм от умора*. Името в този фразеологизъм е взето от конкретна историческа личност, но употребата му е остаряла. Състоянието на умора при децата се коментира в разговорната реч с израза *bei ihm war schon der Sandmann* – ‘Сънчо вече е дошъл при него’. За физическа немощ срещаме: *bei ihm ist Matthäi am Letzen – той е вече пътник*; *Hans Matz von Dresden* – ‘дребосъче, безпомощен човек’.

5. За безучастност: *wie ein Ölgötze dastehen* – стои като истукан.

Б. Следващата голяма група онимни фразеологизми се отнася до психическата дейност на човека, като изразяват психични качества или черти на характера.

1. Изразяващи трудолюбието, проявата на самоинициатива или мързела: *Работна Стана: в три години – три вретена, в две години – три деца*; *Затънат ли ти колата, не чакай Крали Марко да ти ги изправи*; *Да шия ли, да мажа ли, утре Великден!*; *В Средна гора клечка няма*; *Който се надява на чужди ръце, дълъжен е на Михаля*; *За Мирча вила няма*; *Остана Трена без вретена*. С хумористичен характер е поговорката: *Мара води хорото, котка яде брашното*, а първата част на поговорката *Всичко Мара втасала, само не се сресала* е актуална и днес. В немски съществува изразът *den müden Heinrich spielen*, който няма точно съответствие на български, но може да се преведе като ‘клатя си краката’.

2. Израз на глупост, несъобразителност: *Ако се Иванчо не научи, Иван никога не може да се научи*. В немски: *Was Hänschen nicht lernt, lernt Hans nimmermehr*. Други примери: *Отишъл Шабан за мечки, забравил си пушката*; *За лудия катаден Великден*; *В Цариград живял, царя не видял*; *В Рим ходил, папата не видял*. Тази паремия има немско съответствие: *in Rom gewesen sein, den Papst nicht gesehen haben*. Интересен е примерът в немски *nicht alle auf dem Christbaum haben* ‘не е с всичкия си’. Асоциацията, която е направена тук е с коледно дърво (Christbaum), на което липсват свещите. Липсата или проявата на съобразителност са изразени чрез следните паремии: *С питане Цариград се намира*; *Който не носи кожух на Никулден, носи го на Петровден*; *Детето не видели, Иванчо го кръстили*.

3. Темата за възпитанието и наследствеността е засегната в паремии: *Какъвто беше Петърчо, такъв е и Петър*.

4. Израз на хитрост: *Знае Аврам де копае корени!*; *Знае Кольо де зимуват раците!* *Хитра Митра зад вратата седи*. *Имал Хитрьо лъ-*

жища, ял Лудньо с нея. В тези паремии имената са плод на народно творчество и някои от тях символизируют човешки качества, например хитрост – *Хитър Петър, Хитър Димитър*. Подобно на тези примери в немски срещаеме сложните съществителни: *Schlaupkopf, Schlaumeier*.

5. Нахалството е отразено чрез поговорките: *Гдето всички турци, там и гол Хасан*; с по-актуален характер е поговорката *Барабар Петко с мъжете*, която носи допълнителен шеговит оттенък. В немски срещаеме устойчивите словосъчетания с антропонимен компонент: *frech wie Oskar; frech wie Graf Rotz von der Backe*. Във втория израз образността е подсилена чрез употребата на името на реално съществувала личност. Друг разговорен израз е *Hans Dampf in allen Gassen*, който може да се предаде с фраземата *на всяка манджа меродия*.

6. Качества като големеене, горделивост, надменност проличават в някои български паремии с ограничена или остаряла употреба: *Ритам торба с грошове, на Стамбул са с кошове; Да има някой да ме подгони, за един ден отивам в Цариград – казало кучето*. Поговорката *Била се Мара с юнака, че му строшила кривака* има хумористично звучене и изразява празната юнащина. В немски: *den strammen Max spielen/ markieren – тежкар съм; ein großer Hans – голямо добрутро*.

7. Алчността е обрисувана по следния начин: *Дали на Марко две, той иска три*. В немския език като синоним на пестеливост срещаеме образа на слабия готвач *Schmalhans*. Навсякъде е прието готвачът да се представя като закръглен чичко с коремче, но в израза *irgendwo ist Schmalhans Küchenmeister* ('тук слабият Ханс е главен готвач') се има предвид, че някъде се прави голяма икономия. В български като синоним на стиснат човек се използва изразът *Габровец е; от Габрово е*. Скъперничеството е изразено в поговорката: *Да помните дяда ви кога на Солун е ходил!*

8. В следваща група онимни фразеологизми се коментира безполезността на действието или постъпката, несъобразителността: *Като мине Великден, червените яйца пари не струват*. Особено популярна е поговорката *Взел Кольо, дал Кольо*. С по-ограничена употреба са поговорките: *Шие, пари наша Мара, празна да не стои; Празна Мара тъпан бие*. Популярна е поговорката *Къде е Киро – на кирия – Дай, жено, пари за катран*. Тя се използва в съкратен вариант и означава, че ползата от нещо не се вижда. Изразът *Открил Америка* носи смисъл на нещо вече познато и всеизвестно и има по-широка употреба в разговорния стил.

9. За угодничеството се използва изразът *Мазна Гана*, за мекушавост *Мека Гана* или *Мека Мария*.

10. За сръдлив нрав широко се употребява поговорката *Сърдитко Петко, празна му торбичка*, като често адресатът е малко дете. Остарели по употреба са поговорките: *Начумерила се като Баба Марта; Навъсил се като Стара планина през март*.

11. Вината и провинението са отразени в следните паремии – *Той е прав като Иван куция; Не ще го опере и Дунава*.

12. Чувството за безизходица и безнадеждност откриваме в поговорката: *Загазил като Марко на Косово поле*, от която навярно е взет актуалният израз *здравата е загазил*. В немски този фразеологизъм има следния вид: *da ist Holland in Not*.

13. С шеговит стилистичен оттенък е изразът *Посмали, Манго!* Той се използва за преувеличено, лъжливо говорене.

14. В поговорката *Ще дойде Пена за огън, ще ѝ турим въгленче* се коментира неблагоприятността. Оттук води началото си разговорният израз *Ще дойде баба за огънче*. В немски със значение закана, неуредени сметки срещаме изреченията: *bei Philippi sehen wir uns wieder!*

15. Човешките пороци също намират израз в езика. Често в българските паремии се засяга пиянството, а за виното се среща диалектният фразеологизъм *Червен Петко*. Други примери: *Дели Марко вино пие, децата му трици лижат; Зарекла се баба Неда да не пие вино, заселила се в зимника*. Тези две поговорки също не се използват в активния речник на българина. В немската езикова картина на света този човешки недостатък е представен чрез образа на *Бакхус* – римския бог на виното. Пример: *dem Bacchus huldigen*.

16. Други човешки качества, намиращи израз в онимни фразеологизми, са: неточност – *Петима Петка не чакат*; колебливост – *wie Herkules am Scheidewege stehen*. Този немски израз няма точен еквивалент на български. Сравнението тук е взето от образа на митологичния герой Херкулес.

17. В редица фразеологизми, представени чрез конкретен антропоним, са представени различни човешки качества или черти на характера, като някои от тези антропоними са измислени, а други принадлежат на реално съществували някога лица. Примери: *Марко Тотев* (несретник), *Мазна Гана* (подмазвачка), *Мъжка Дойна* (жена с мъжка външност и груб характер), *женски Дойньо* (мъж, който проявява интерес към работите на жените и се меси в тях), *деветоумна Мара* (жена с непостоянен характер), *Гюро Михайлов* (човек, който се жертва безсмислено, който проявява неразбран героизъм). Този фразеологизъм произлиза от името на войника Гюро Михайлов, който изгорял на поста си, когато се запалила хазната. От времето на турското

робство е останал изразът *Дядо Иван*. По този начин е била представяна Русия в редица български творби като страна спасителка. С шеговит тон се използва отговорът на въпроса „кой“, когато запитаният не иска да отговори направо. (Тогава отговорът е *Койчо от Койнаре (с кривото магаре)* със значение ‘неизвестно кой’). Друг често срещан антропоним е: *Гоня Михаля* (полагам напразни усилия); *Длъжен съм на Михаля* (не съм съвсем нормален). В немски символиката на името *Марко Тотев* може да се предаде чрез немското име *Hans Huskebein*, което носи същото значение за човек без късмет. Противоположно значение носи изразът *Hans im Glück sein* – ‘късметлия съм’. Други имена, олицетворяващи определени човешки качества, са: *Hans Hasenfuß* ‘пъзльо’, *Hans Liederlich* ‘вятърничав, покварен човек’, *Hans ohne Sorge* ‘безгрижен човек’, *Hans Narr* ‘палячо’, *Hans Taps* (*майстор Трпчко*), *Hans Guckindieluft* ‘заплес’. В редица фразеологизми срещаме личното име Ханс, което е типично немско мъжко име: *das Ding heißt Hans* – ‘нещата са както трябва’; *jeder Hans findet seine Grete* – *всяко гърне си намира похлупака*. Други примери са: *Heulliese* (ревла), *Heulpeter* (ревльо); *er ist für mich der wahre Jacob* – *той е човек на място*; *keusch wie Josef* – *невинен като Йосиф*; *sie ist ein kleiner Kobold* – ‘тя е малко палаво дяволче’; *eine Tochter Evas* – *Евина дъщеря*; *er ist ein Krösus* – *той е същински Крез*, ‘баснословно богат е’; *der deutsche Michel* – *добродушният, наивният немец*. За материално благосъстояние се използва и фразеологизмът *leben wie Gott in Frankreich* ‘живея в разкош’. Образите на средностатистическия немец и на средностатистическия австриец намират езиков израз в онимните фразеологизми с разговорен характер *Otto Normalverbraucher* и *Herr und Frau Österreicher*.

В. Третата група обхваща онимни фразеологични единици в двата езика, които бихме могли да разделим според техния произход или тяхната стилистична отсянка.

1. В тази трета група ще включим фразеологизми, които заместват една лексема. Те придават на изказа оригиналност и стилистична обогатеност. В български такива примери са: *на св. Мук*; *на Конски Великден*; *на Марта в сряда* със значение ‘никога’, *на Маймун дере* със значение ‘неизвестно къде’. В немски фразеологичното словосъчетание *die Fleischtöpfe Ägyptens* има библейски произход и се използва в значение ‘благосъстояние’, ‘материална печалба’. Фразеологизмът *seinen Friedrich Wilhelm unter etwas setzen* се използва в разговорната реч вместо ‘подписвам се’. Вместо ‘неразделни’ се използва изразът

wie Kastor und Pollux sein, който води началото си от старогръцката легенда за неразделните близнаци *Кастор и Полидевк*. Фразеологизмът *Hinz und Kunz* (*куцо и сакато*), както и в български, се използва в разговорната реч. Като синоним на израза на ‘сигурно място’ се използва разговорният фразеологизъм *wie in Abrahams Schoß* ‘като в скута на Авраам’ от библейската притча за бедния Лазар. Други изрази, заместващи определени лексеми в разговорния и публицистичния стил, са: *für den alten Fritzen* ‘напразно’; *aus Olims Zeiten* ‘отдавна’ (идва от латинската дума *olim*, която шеговито е превърната в собствено име).

2. Популярни по употреба в българската разговорната реч са следните фразеологизми, често носещи шеговит тон: *албански реотан* (човек, който бавно схваща); *тъмна Индия* (нещо забулено в тайна); *откривам Америка* (научавам нещо вече познато); *свободна България* (без всякакви задължения и задръжки); *падам от Марс* (силно се учудвам от нещо общоизвестно). Често се използват и паремии, някои от които имат диалектен произход: *Всеки ден не е Великден*; *Сякаш са ти пропаднали гемите в Черно море*; *Свивам се на ер голям* (много ми е студено).

3. Немски изрази с емоционална обагреност често се използват в разговорната реч. С грубият си тон се отличава изразът: *das kannst du halten wie der Pfarrer Asmann* (направи го както щещ). Възклицанието *Ach, du heiliger Bimbam!*, е израз на изненада; изразът *das ist eine Idee von Schiller* има значение ‘гениална идея’; възклицанието *Jesus, Maria!* (Боже, Господи!) има остарял характер и изразява учудване или страх. Заплашителното *keinen Ton, nicht mal Anton!* – ‘нито гък повече’ – се употребява към деца. Клишето за сбогуване в писмената реч *Gruß und Kuß dein Julius* (Целувки, твой Юлиус) има шеговит смисъл.

4. Шеговито в разговорната немска реч се използват различни изрази, в които онимът е често някакъв предмет: *Tante Emma Laden* (малък квартален магазин), *die dicke Berta* ‘дебелата Берта’ (използвало се е за название за гранатомет), *große Minna* (арестантска кола). Шеговито е обръщението към упорито кашлящ човек – *letzte Grüße aus Davos* (последни поздрави от Давос). Давос е име на швейцарски балнеоложки център. Други разговорни клишета с онимен компонент са: *nicht schlecht, Herr Specht* (не е зле, господин Шпехт); *in der Pampa leben* ‘живея отдалечено от града’; *Petrus meint es gut* (*Райчо се усмихна*). В български и немски носителите на езика са си измислили имена, с които в обикновения разговор да назовават слънцето или

слънчевия ден. Характерни разговорни изрази са: *vom Monte Scherbelino stammen* (взето е от боклука); *Zustände wie im alten Rom* (положението е като в Древния Рим, непоносимо); *abgehen wie Schmidts Katze* (върви по вода, по мед и масло); *nicht zu Schmidtchen gehen, sondern zu Schmidt* (обръщам се към по-висшестоящ орган); в спортната журналистика се среща фразеологизмът *sein Waterloo erleben* (претърпявам поражение); *jemanden in den April schicken* (пращам някого за зелен хайвер); *ob wenn in Peking ein Fahrrad/ ein Sack Reis umfällt* ('голяма работа'); *als der alte Fritz noch Gefreiter war* (от времето на дядо Адам). Като част от изразите, характерни за вербалния свят на немца, е фразеологизмът *j-n zur Minna machen* – 'грубо укорявам някого', като името във фразеологизма е съкратена форма от *Wilhelmine*. През 19 в. това име е често срещано при прислужници и се е превърнало в синоним на 'служиня'.

5. Една друга група онимни фразеологизми намират своето място в поетичната реч и притежават по-приповдигнат тон. Така например бурното Северно море е наречено *der blanke Hans*. Метафорична употреба имат изразите *in Morpheus' Arme* (в обятията на Морфей); *bei Mutter Grün schlafen* 'спя при майката природа'.

6. С митологичен произход са редица фразеологизми в български: *сизифов труд* (тежка, но безполезна работа); *танталови мъки* (тежки страдания, породени от невъзможността да се постигне желана, близкоосъществима цел); *прометеев огън* (непрестанен възвишен стремеж у човека за постигане на високи цели в науката и изкуството). Други фразеологизми с митологична част са: *авгиеви обори* (нещо много замърсено или оставено в пълно безредие); *ахилесова пета* (*Achillesferse*). Немски фразеологизми с митологични елемент са: *Pegasus besteigen* 'яхвам Пегас' (занимавам се с писане); *Eulen nach Athen tragen* (правя нещо излишно, буквално 'нося сови в Атина'). Образът на совата (*Eule*) в този израз е заимстван от старогръцката митология, където птицата е символ на мъдростта и се е срещала често в град Атина; *zwischen Szyla und Charybdis* (между Сцила и Харибда – от името на опасните морски скали, застрашили живота на аргонавтите); *wie ein Phönix aus der Asche steigen* (възкръсвам като феникс от пепелта); с митологичен образ е фразата *die Stunde des Pan* 'часът на Пан' (името е на митологичния бог на пастирите и значението на израза е 'по обяд, в горещината'). С митологичен произход и популярност в много езици е фразеологизмът *die Büchse der Pandora* (кутията на Пандора).

7. Една група фразеологични единици и крилати фрази в българския и немския език се срещат предимно в литературни произведения и се отнасят към високия регистър на речта. Например: *Троянски кон* от Омировата „Илиада“ или превърналото се в синоним на простащина „Бай Ганьо“ от прословутата Алекова творба, а също и названието *донкихот* (човек, който се опитва да постигне непостижими цели) по известния герой на Сервантес. Известни крилати фрази от литературни произведения са: *passen wie der Faust auf Gretchen* ‘пасват си като Фауст и Гретхен’, както и известната фраза: „Има нещо гнило в Дания“ от трагедията „Хамлет“ на Шекспир. Друг фразеологизъм, произлязъл от литературно произведение, е *Hannemann, geh du voran!* ‘Ханеман, бъди пръв ти’ – използва се като подкана към някого да се осмели да направи нещо и идва от баснята „Седмината шваби“, като името е умалителна форма от *Johannes*. За рисковано начинание от баладата на Густав Шваб „Ездачът и Боденското езеро“ е взет фразеологизмът *ein Ritt über den Bodensee* (езда по Боденското езеро). В тази балада се разказва как главният герой, яздейки по замръзналото Боденско езеро, умира от ужас, разбирайки, че след него ледът се пропуква. Този изпълнен със силна образност израз се използва за рисковано начинание и би могъл да се преведе с българския фразеологизъм *по ръба на бръснача*. Изразът *fern von Madrid* – ‘далеч от Мадрид’, има значение ‘далеч от събитията’ и е заимстван от Шилеровото произведение „Дон Карлос“.

8. От историческо събитие води началото си изразът *вартоломеева нощ* (масово кръвопрелитие); *Анибалова клетва* (твърдо решение за борба докрай). В немски: *etwas hängt über meinem Kopf wie Damoklesschwert* (нещо е надвиснало над главата ми като дамоклев меч).

9. „Библейски фразеологизми“ ще наречем групата на онимните фразеологизми, в чийто състав са употребени имена на библейски персонажи. Примери в български: *Ноев ковчег* (помещение, натъпкано с различни по тип хора или животни); *от времето на дядо Адама* (много отдавна); *Аврамов дом* (много гостоприемно семейство); *Юдин син* (предател); *Вавилонско стълпотворение* (голяма бъркотия, голяма неразбория); *Йерихонска тръба* (извънредно силен, гръмък глас). В немски: *von Saulus zum Paulus werden* (променям изцяло възгледите си); същото значение има изразът с библейски топоним Дамаск в състава си: *sein Damaskus erleben*. Разговорният фразеологизъм *von Pontius zu Pilatus laufen* (размотавам някого. по учрежденията) също съдържа име на библейска личност в състав си; *Krethi und Plethi*

(пасмина, куцо и сакато) – имената са взети от Лутеровия превод на Библията; *Sodom und Gomorha* (Содом и Гомор).

10. Широка популярност в езиковата употреба имат изразите *Murphys Gesetz* (закон на Мърфи); *das Ei des Kolumbus* (яйцето на Колумб). Популярен в езиците е и изразът от известната приказка за Али Баба и четиридесетте разбойници *Sesame, öffne dich!* (Сезам, отвори се!). В двата езика се използва фразата *viele Wege führen nach Rom* ‘много/всички пътища водят към Рим’, която има значение, че съществуват различни възможности за осъществяването на една цел. С топонима ‘Рим’ срещаме редица паремии, като: *Rom ist auch nicht an einem Tag erbaut worden* – ‘Рим също не е построен за един ден’ (всяко важно начинание изисква време), както и паремията *in Rom gewesen sein und den Papst nicht gesehen haben*, на български: ‘Бил в Рим и не видял папата’ (В Цариград живял, царя не видял).

11. „Евфемистични“ можем да наречем следните онимни фразеологизми: в български език – със значение ‘умирам’: *отивам при св. Петър*; *отишъл на Голо бърдо*. В немски *Freund Hein* е евфемистичното название на смъртта, като пълната форма на името е *Heinrich*; за думата разстройство има различни евфемистични названия, някои от които – остарели: *der flotte Heinrich*; *die schnelle Kathrin* (хваща ме бързата Катерина); *Montezumas Rache* ‘отмъщението на Монтесума’. Изразът *über den Jordan gehen* ‘преминавам през река Йордан’ се използва в значение ‘умирам’. Като заместител на глагола *kotzen* (повръщам) се използва изразът *Kotzebues Werke herausgeben/ studieren* по името на автора на сантиментални пиеси Аугуст фон Котцебуе. Със същото значение при морска болест се използва шеговитият израз *Neptun opfern* (буквално ‘давам жертва на Нептун’) по името на римския бог на морето.

Речевата дейност като част от психическата дейност на човека се характеризира със стилистична обагреност. За да направят речта си жива и оригинална, носителите на даден език са вмъкнали в нея множество фразеологизми, в това число и крилати фрази, чийто произход можем да търсим в Библията, в произведенията на антични автори или просто в историята на отделен народ. Голяма част от фразеологичните единици с онимен компонент притежават стилистична обагреност с цел да придадат по-голяма оригиналност, образност и емоционалност на изказването или просто за да подобрят изказа, като избегне употребата на тривиални изрази.

Фразеологичните единици с онимен компонент запълват определена празнина в общуването, като му придават образност и експре-

сивност по начина, по който само те могат. Тяхното възникване е част от психическата дейност на човека и потребността му да направи речта си оригинална и жива. С присъствието на онимен компонент в състава си фразеологизмите придават по-ярка образност и изразителност на речта и правят комуникацията по-интересна и по-въздействаща. Това обяснява тяхната засилена употреба в разговорната и публицистичната реч и липсата им в деловото общуване. Лицата, които си служат с тях, желаят да демонстрират ерудираност, да бъдат оригинални, да привлекат вниманието на събеседника. Основните функции, които изпълняват фразеологичните единици с онимен компонент, са комуникативната и експресивната, като последната е ярко застъпена. В немската и българската езикова картина на света са предпочетени определени онимни фразеологични единици, някои от които се препокриват напълно, при други не съществуват преводни еквиваленти поради специфичността на езиковата им употреба или историческия контекст, в който са възникнали, но общото между фразеологичните единици с онимен компонент в двата езика е, че те придават специфична отсянка на изказването.

ЛИТЕРАТУРА

- Влахов 1998:** Влахов, С. *Съпоставителен речник на пословици*. [Vlahov, S. Sapostavitelen rechnik na poslovitsi.] София: Его, 1998.
- Григоров, Кацаров 1986:** Григоров, М., Кацаров, К. *Български пословици и поговорки*. [Grigorov, M., Katsarov, K. Balgarski poslovitsi i rogovorki.] София: Наука и изкуство, 1986.
- Николова-Гълъбова, Гълъбов 1985:** Николова-Гълъбова, Ж., Гълъбов, К. *Немско-български фразеологичен речник*, т. 1 и т. 2 [Nikolova-Galabova, Zh., Galabov, K. Nemsko-balgarski frazeologichen rechnik, t.1 i t. 2.] София: Наука и изкуство, 1985.
- Николова-Гълъбова, Гълъбов 1985:** Николова-Гълъбова, Ж., Гълъбов, К. *Българско-немски фразеологичен речник*. [Nikolova-Galabova, Zh., Galabov, K. Balgarsko-nemski frazeologichen rechnik.] София: Наука и изкуство, 1977.
- Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова 1974:** Ничева К., Спасова-Михайлова, С., Чолакова, Кр. *Фразеологичен речник на българския език*. [Nicheva, K., Spasova-Mihajlova, S., Cholakova, Kr. Fraseologichen rechnik na balgarskiya ezik.] София: БАН, 1974.
- Фридрих 1976:** Friedrich. W. *Moderne deutsche Idiomatik*. München: Max Hueber Verlag, 1976.

Шолце-Щубенрехт, Ворш 2008: Scholze-Stubenrecht, W., Worsch, W. *Redewendungen*. Dudenverlag, 2008.

Янев 2013: Янев, Б. *Образните сравнения с антропоцентричен характер в българския и английския език*. [Yanev, B. *Obraznite sravneniya s antropotsentrichen karakter v balgarskiya i angliyskiya ezik.*] Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2013.